

Sygn. akt II USKP 184/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku D. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Słupsku
o składki na ubezpieczenie zdrowotne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 lutego 2023 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 23 czerwca 2020 r., sygn. akt III AUa 1445/18,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. odstępuje od obciążenia wnioskodawczyni kosztami postępowania kasacyjnego strony pozwanej,**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Gdańsku na rzecz r. pr. D. P. Kancelaria Radców Prawnych C. Sp. p. w G. kwotę 1.800,00 (jeden tysiąc osiemset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług - tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 czerwca 2017 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Słupsku wskazał, iż ubezpieczona D. J. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - z tytułu niepłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Po rozpoznaniu odwołania ubezpieczonej od powyższej decyzji Sąd Okręgowy w Słupsku V Wydział Pracy, wyrokiem z dnia 10 lipca 2018 r., oddalił odwołanie oraz zasądził od D. J. na rzecz organu rentowego kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Sąd I instancji ustalił, iż D. J. figurowała w ewidencji jako osoba prowadząca działalność gospodarczą „D.” od 1 stycznia 1995 r. do 30 grudnia 2007 r. Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia, decyzją z 24 lipca 2014 r., utrzymał w mocy decyzję Dyrektora [...] Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w X. z dnia 3 stycznia 2014 r. o podleganiu ubezpieczonej obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu od 1 stycznia 1999 r. do 29 grudnia 2007 r. Natomiast Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 2 lipca 2015 r. (sygn. VI SA/WA 3496/14), oddalił skargę złożoną przez ubezpieczoną i wyrok ten jest prawomocny. Ubezpieczona złożyła wniosek o umorzenie należności składowych, który został rozpoznany decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 lutego 2015 r., w następstwie czego w dniu 15 września 2017 r. podpisano umowę o rozłożeniu zaległości na raty. Sąd Okręgowy ustalił także, że w sprawie nie doszło do przedawnienia składek - okres przedawnienia został wydłużony przez postępowanie administracyjne toczące się przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym od 8 lutego 2013 r. do 7 lutego 2015 r. Zdaniem Sądu Okręgowego, fakt pobierania przez ubezpieczoną renty nie uchyla obowiązku w zakresie ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Na skutek apelacji D. J. od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lipca 2018 r., Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 23 czerwca 2020 r., oddalił apelację oraz zmienił zaskarżony wyrok w pkt II - odstępując od obciążenia ubezpieczonej obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej. Sąd II instancji w pełni zaakceptował ustalenia faktyczne i prawne

dokonane przez Sąd Okręgowy w sprawie. Sąd odwoławczy podkreślił, że faktem bezspornym jest okoliczność prowadzenia przez D. J., w okresie od 1 stycznia 1995 r. do 30 grudnia 2007 r., działalności gospodarczej oraz to, że w równoległym okresie, bo od 3 grudnia 1987 r. do 5 grudnia 2013 r., pobierała ona rentę, a od 6 grudnia 2013 r. emeryturę. Od dnia 24 października 2005 r. ubezpieczona ma ustalony lekki stopień niepełnosprawności, umiarkowany od 2 lutego 2011 r. Sąd Apelacyjny podkreślił, iż sporne podleganie przez ubezpieczoną obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu zostało prawomocne przesądzone wyrokiem WSA VI SA/Wa 3496/14 z dnia 2 lipca 2015 r. Sporna zatem pozostała wyłącznie kwestia wysokości i obowiązku uiszczenia składek na to ubezpieczenie za okres luty 2005 do grudnia 2007 r. Zaznaczył przy tym, że rację ma Sąd I instancji, iż w sprawie nie doszło do przedawnienia zaległości składkowej, skoro termin 10 letni został zawieszony najpierw przez Narodowy Fundusz Zdrowia od 8 lutego 2013 r. do 7 lutego 2015 r., a następnie przez postępowanie abolicyjne od 15 stycznia 2015 r. do 24 marca 2015 r. Sąd II instancji zobowiązał także Zakład Ubezpieczeń Społecznych do hipotetycznego wyliczenia, czy miesięczne przychody ubezpieczonej nie przekraczają wyżej wskazanej kwoty, przyjmując, iż przychody te to iloraz przychodu wynikającego z zaświadczenia Urzędu Skarbowego z 18 grudnia 2019 r. podzielonego przez 12 miesięcy w roku. Wyliczona wysokość przychodu ubezpieczonej w taki sposób dała kwoty: w roku 2005 - 595,83 zł miesięcznie, w roku 2006 - 675 zł miesięcznie, a w roku 2007 - 658,33 zł miesięcznie. Te ustalenia, w ocenie Sądu II instancji wskazały, iż przychody uzyskiwane przez D. J. w całym okresie były wyższe od 50% kwoty najniższej emerytury w tym samym okresie.

W skardze kasacyjnej z dnia 21 grudnia 2021 r. pełnomocnik D. J. zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 czerwca 2020 r., zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

- art. 117 § 4-6 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c., przez samodzielne, negatywne rozpoznanie wniosku Powódki o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, złożonego po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym i nie pouczenie powódki o przysługującym jej, zgodnie z art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym na dzień

orzekania) środkiem odwoławczym, co skutkowało pozbawieniem powódki możliwości obrony jej praw;

- naruszenie art. 382 k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. i art. 467 § 4 k.p.c., polegające na orzeczeniu co do meritum w sytuacji nierozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy i w efekcie na przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, w którym sąd II instancji poczynił ustalenia kluczowe dla sprawy dopiero na etapie apelacji, a przez to uchybił rażąco prawu powódki do dwukrotnego rozpoznania jej sprawy, zgodnie z zasadą dwuinstancyjności postępowania;

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c., polegające na nie wyjaśnieniu w prowadzonym uzupełniająco przez Sąd II instancji postępowaniu dowodowym, wszystkich kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a mianowicie nie zbadaniu prawidłowości kwoty zadłużenia (należności składkowej), na którą opiewa zaskarżona przez powódkę decyzja pozwanego z dnia 21 czerwca 2017 r.;

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 230 k.p.c., polegające na uniemożliwieniu powódce ustosunkowania się do twierdzeń pozwanego istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez niewłaściwe doręczenie jego pisma procesowego, co skutkowało pozbawieniem powódki możliwości obrony jej praw.

Pełnomocnik skarżącej zarzucił w skardze kasacyjnej także przepisów prawa materialnego:

- błędną wykładnię art. 24 ust. 5e i 5f ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, polegającą na przyjęciu za początek zawieszenia biegu przedawnienia dnia wszczęcia przez organ postępowania, czyli dnia zawiadomienia strony o takim wszczęciu, podczas gdy początkiem okresu zawieszenia przedawnienia w myśl tych przepisów jest dzień wydania, czyli doręczenia stronie, decyzji organu I instancji rozstrzygającej sprawę co do istoty;

- błędną wykładnię art. 82 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, polegającą na przyjęciu, że wskazane w tym przepisie dodatkowe przychody z prowadzonej działalności pozarolniczej, w przypadku ich uzyskiwania przez osobę otrzymującą świadczenie emerytalne lub rentowe, są przychodami w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, podczas

gdy termin ten winien oznaczać, posługując się terminologią ustawy podatkowej, dochód do opodatkowania, który w swoim charakterze jest zbliżony do wynagrodzenia brutto za pracę, które lepiej odzwierciedla wielkość środków do życia będących w dyspozycji ubezpieczonego.

Podnosząc powyższe zarzuty strona skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lipca 2017 r. sygn. akt: V U 592/17 w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania, wraz z przekazaniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia kwestii kosztów procesowych za instancję kasacyjną, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania wraz z przekazaniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia kwestii kosztów procesowych za instancję kasacyjną lub ewentualnie - w wypadku uznania przez Sąd Najwyższy, iż podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona a podstawa naruszenia przepisów postępowania okazała się nieuzasadniona - na zasadzie art. 398¹⁵ k.p.c. o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lipca 2017 r. sygn. akt: V U 592/17 i uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Słupsku z dnia 21 czerwca 2017 r. znak: [...]. Strona skarżąca wniosła także o zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powódki kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne - według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej ubezpieczonej oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie, nie potwierdziły się bowiem żadne z zarzutów w niej wskazanych.

Nie mógł odnieść spodziewanego przez stronę skarżącą skutku zarzut naruszenia przez Sąd II instancji art. 117 § 4-6 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c. – co miałyby, zdaniem autora skargi kasacyjnej, skutkować pozbawieniem powódki możliwości obrony jej praw. Przypomnieć należy, iż w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż wniosek ten podlega uwzględnieniu, jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika jest potrzebny (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 2 marca 2005 r., III CK 533/04, Legalis nr 92673; z 12 września 2007 r., I CSK 199/07, Legalis nr 156727; z 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, Legalis nr 304283; z 18 kwietnia 2008 r., II CSK 636/07, Legalis nr 156403; z 24 lutego 2022 r., II CSKP 83/22, Legalis nr 2763938 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, Legalis nr 141163; z 30 sierpnia 2022 r., I CSK 2935/22, Legalis nr 2739839). Sama odmowa ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu dla strony nie jest zatem zdarzeniem prowadzącym do pozbawienia możliwości obrony jej praw. Strona ma bowiem uprawnienie i możliwość podejmowania osobiście różnych działań w postępowaniu przed sądem zmierzających do ochrony własnych praw, niezależnie od tego, czy działa z pełnomocnikiem, czy samodzielnie. Odmowa uwzględnienia przedmiotowego wniosku jedynie zupełnie wyjątkowo może stanowić przyczynę nieważności postępowania, przy czym sytuacja taka zachodzi w przypadku, gdy strona swym zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że ubezpieczona D. J., z wykształcenia prawnik, podejmowała w sprawie wszystkie niezbędne działania a czynności przez nią podejmowane wskazywały na znajomość przepisów procedury cywilnej. Nadto w sprawie korzystała z pomocy pełnomocnika procesowego w osobie swojego męża.

Na odmowę ustanowienia przez sąd adwokata lub radcy prawnego przysługuje stronie zażalenie (art. 394^{1a} §1 pkt 1 k.p.c.) W niniejszej sprawie postanowienie o odmowie przyznania ubezpieczonej ogłoszone zostało na posiedzeniu jawnym. Termin do zgłoszenia wniosku o uzasadnienie i doręczenie

postanowienia, ogłoszonego na posiedzeniu jawnym, a podlegającego zaskarżeniu, wynosi tydzień (art. 357 § 1 k.p.c.). Jednak ani D. J., ani reprezentujące jej interesy i działający w jej imieniu mąż, nie podjęli żadnych czynności, które zmierzałyby do zaskarżenia postanowienia Sądu Apelacyjnego w tym zakresie. Nawet w przypadku uchybienia terminowi do żądania sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia wydanego na rozprawie i jednocześnie terminowi do złożenia zażalenia na to postanowienie (terminy te upływają w tym samym czasie) strona mogła - według swego wyboru - wnosić o przywrócenie jednego z tych terminów, czego nie uczyniła.

Jeżeli natomiast chodzi o kwestię skutków naruszenia przez sąd obowiązku pouczenia strony (uczestnika) postępowania o sposobie zaskarżania orzeczeń sądowych – choć w niniejszej sprawie z taką sytuacją nie mamy do czynienia – to została ona rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11, OSNC 2012/5/56, zgodnie z którą niepouczenie albo błędne pouczenie strony działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia, nie ma wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia tego środka. Natomiast brak pouczenia może uzasadniać wniosek o przywrócenie terminu, jeżeli strona uchybiła terminowi z powodu błędnego pouczenia pracownika sekretariatu sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 lipca 2018 r., I CZ 62/18, Legalis nr 1803613).

Również z przywołanego w skardze art. 5 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze bezwzględnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem tylko dlatego, że występują bez zawodowego pełnomocnika. Brak takiego pouczenia nie powoduje nieważności postępowania, lecz rozważany jest w aspekcie naruszenia przepisu postępowania (art. 5 k.p.c.), mającego wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2018 r., II UK 231/17, Legalis nr 1770813). Sąd Najwyższy trafnie przyjął, że zakres przewidzianego w art. 5 k.p.c. uprawnienia sądu udzielenia stronie występującej bez zawodowego pełnomocnika pouczeń co do czynności procesowych wyznacza potrzeba procesowa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 1997 r., II UKN 100/97, Legalis nr 31156), jednak chodzi tu wyłącznie o te

czynności procesowe, które są potrzebne z punktu widzenia prawidłowego przebiegu postępowania i gwarancji strony do obrony (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2000 r., II UKN 639/99, Legalis nr 51789, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2022).

Nie można także zgodzić się z zawartym w skardze kasacyjnej zarzutem orzeczenia przez Sąd Apelacyjny co do meritum w sytuacji nierozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy. Sąd II instancji orzekł na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zaznaczyć przy tym należy, iż Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku, wobec czego podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Podniesiony zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. w zasadzie nie może stanowić samodzielnego uzasadnienia podstawy kasacyjnej naruszenia prawa procesowego. Przepis ten zawiera bowiem ogólną dyrektywę kompetencyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego i dlatego konieczne jest wytknięcie przy konstruowaniu tego zarzutu także innych przepisów normujących postępowanie rozpoznawcze, które sąd drugiej instancji naruszył. Nadto taki zarzut może wypełniać podstawę kasacyjną tylko w wypadku pominięcia przez sąd drugiej instancji części zebranego w sprawie materiału, w związku z czym strona powołująca się na naruszenie tego przepisu powinna wskazać materiał dowodowy, który został przez sąd drugiej instancji pominięty przy wydaniu wyroku, i wykazać, że popełnione uchybienie mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 maja 2022 r., II CSKP 972/22, Legalis nr 2700385, wyrok Sądu Najwyższego z 20 października 2022 r., II PSKP 32/22, Legalis nr 2879386). Artykuł 382 k.p.c. nie stanowi podstawy zgłoszenia w skardze kasacyjnej zarzutów braku wszechstronnego rozważenia zebranego materiału i przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów, nienależytego wyjaśnienia sprawy oraz nierozpoznania jej istoty (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 lipca 2001 r., I PKN 546/00, Legalis nr 57119). Do nierozpoznania istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje

okoliczność unicestwiająca roszczenie, rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej niż zgłoszona w pozwie; nie uwzględnił (nie rozważył) wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych lub prawnych rzutujących na zasadność roszczenia powoda. Z taką sytuacją nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., III CZ 19/22, Legalis nr 2710838). Poza tym przepis w § 4 art. 386 przewiduje możliwość, a nie obowiązek, sądu drugiej instancji uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wyłącznie w wypadku nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji lub kiedy wydanie wyroku wymaga powtórzenia całości postępowania dowodowego. W swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy przyjął, że słowo "może" użyte zostało w art. 386 § 4 k.p.c. w celu stworzenia sądowi drugiej instancji, w drodze wyjątku, możliwości odstąpienia od merytorycznego rozpoznania sprawy i obligatoryjnego wydania wyroku kasatoryjnego w razie stwierdzenia, że istota sprawy nie została rozpoznana (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2013 r., II CSK 279/12, Legalis nr 617810). Sąd Najwyższy uznał, że nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji stwarza sądowi apelacyjnemu jedynie możliwość, a nie obowiązek, uchylecia zaskarżonego wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 r., II PK 146/07, Legalis nr 135849, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2022). Nierozpoznanie istoty sprawy stanowi wadę braną pod uwagę w ramach kontroli orzeczeń sądu pierwszej instancji w postępowaniu apelacyjnym. Zarzut tego rodzaju wadliwości nie odnosi się natomiast do orzeczenia sądu drugiej instancji i nie może stanowić usprawiedliwionej podstawy skargi kasacyjnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2001 r., I PKN 247/00, Legalis nr 55031).

Chybiony jest także zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 227 k.p.c. Przepis art. 227 k.p.c. określa przedmiot postępowania dowodowego prowadzonego przez sąd przez wskazanie, jakie fakty mają zdatność dowodową, a więc jakie zjawiska świata zewnętrznego, jakie okoliczności oraz stany i stosunki są przedmiotem dowodzenia w procesie cywilnym, a ściślej – w konkretnej sprawie przedstawionej do rozstrzygnięcia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1998 r., II CKN 683/97, Legalis nr 348485). W procesie cywilnym strony mają obowiązek

twierdzenia i dowodzenia tych wszystkich okoliczności (faktów), które stosownie do art. 227 k.p.c. mogą być przedmiotem dowodu. Do osoby inicjującej postępowanie należy więc udowodnienie faktów pozytywnych, które stanowią podstawę powództwa, gdyż z faktów tych wywodzi ona swoje prawo. Z kolei do strony przeciwnej - udowodnienie faktów negatywnych niweczących roszczenie przeciwnika. Należy uznać, że do naruszenia art. 227 k.p.c. dochodzi więc wówczas, gdy sąd oddala wnioski dowodowe zmierzające do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2001 r., I PKN 299/00, Legalis nr 55268). Ponadto zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. może polegać na przeprowadzeniu dowodu dla ustalenia faktów, które nie mają istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Jego pośrednie naruszenie może natomiast polegać na odmowie przeprowadzenia przez sąd dowodu, z uwagi na powołanie go dla udowodnienia okoliczności niemających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w sytuacji, gdy ocena ta była błędna (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, Legalis nr 278075). Reasumując, twierdzenie, że art. 227 k.p.c. został naruszony przez sąd rozpoznający sprawę, ma rację bytu tylko w sytuacji, gdy wykazane zostanie, że sąd ten przeprowadził dowód na okoliczności niemające istotnego znaczenia w sprawie i ta wadliwość postępowania mogła mieć wpływ na wynik sprawy – strona skarżącą temu obowiązkowi nie sprostowała. Pamiętać przy tym należy, iż Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje meritum sprawy, lecz dokonuje nadzoru judykacyjnego w rozumieniu art. 183 ust. 1 Konstytucji RP, rozpoznając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek zaskarżenia. Poza tym przewidziane w art. 398³ § 3 k.p.c. wyłączenie zarzutów nie mogących stanowić podstawy kasacyjnej dotyczy, obok art. 233 § 1 k.p.c., także przepisów regulujących tak zwane bezdowodowe ustalanie faktów, czyli art. 229 i 230 k.p.c. (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 25 marca 2022 r., II CSKP 317/22, Legalis nr 2762014).

Niesłuszne okazały się również podniesione przez skarżącą zarzuty naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 5e i 5f ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 82 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zdaniem Sądu Najwyższego,

rozpoznającego skargę kasacyjną w niniejszym składzie, do zawieszenia biegu terminu przedawnienia wystarczające jest podjęcie czynności zmierzającej do wyegzekwowania zaległości. Czynnością zmierzającą do ściągnięcia należności jest niewątpliwie wystawienie tytułu wykonawczego przez właściwy organ, ale za czynności zmierzające do ściągnięcia należności mogą być uznane również inne czynności, tj. orzeczenia, pisma kierowane do strony itp., z których treści czy uzasadnienia wynika bezpośrednio, że zmierzają one do ściągnięcia należności. Innymi słowy - doręczenie orzeczenia, upomnienia czy też pisma, zawiesza bieg terminu przedawnienia. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie II USKP 53/21 (Legalis nr 2580073) wyraził słuszny pogląd, że ustawa systemowa nie określa samodzielnie (autonomicznie) daty wszczęcia postępowania, dlatego należy odwołać się do przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Postępowanie administracyjne jest wszczynane zgodnie z art. 61 § 1 k.p.a. na wniosek bądź z urzędu. O ile w przypadku postępowania na wniosek o dacie jego wszczęcia rozstrzyga art. 61 § 3 i 3a k.p.a., o tyle w odniesieniu do postępowania z urzędu wobec braku bezpośredniego przepisu, należy odwołać się do dorobku orzecznictwa i doktryny. W wyroku tym Sąd Najwyższy zaaprobował orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym przyjęto, że datą wszczęcia postępowania z urzędu jest dzień pierwszej czynności dokonanej w sprawie, której postępowanie dotyczy, przez organ do tego uprawniony, działający w granicach przysługujących mu kompetencji, pod warunkiem, że o czynności tej powiadomiono stronę. W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego niniejszą skargę kasacyjną, jeżeli nie był sporny obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym ani podstawa wymiaru składek, nie doszło jeszcze do wszczęcia postępowania egzekucyjnego, a zaistniał wyłącznie przypadek wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji ustalającej wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, zgodnie z art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, to bieg terminu przedawnienia ulegał zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania – tzn. dnia doręczenia płatnikowi zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie wysokości zaległych składek - do dnia, w którym decyzja o wysokości zaległych składek stała się prawomocna (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., II USKP 171/21, Legalis nr 2711637).

Zgodnie natomiast z brzmieniem art. 82 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, składka na ubezpieczenie zdrowotne nie jest opłacana przez osobę, której świadczenie emerytalne lub rentowe nie przekracza miesięcznie kwoty minimalnego wynagrodzenia, od tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c, lub tytułu, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1a, w przypadku gdy osoba ta uzyskuje dodatkowe przychody z tego tytułu w wysokości nieprzekraczającej miesięcznie 50% kwoty najniższej emerytury lub opłaca podatek dochodowy w formie karty podatkowej. W sytuacji zatem, gdy powstanie zbieg tytułów, to obowiązek odprowadzenia składki na ubezpieczenie zdrowotne zaistnieje z chwilą, gdy z obu tytułów zostanie osiągnięty przychód. W art. 82 ust. 8 mamy do czynienia z pojęciem „przychodu”. Utożsamianie pojęcia „dochód” z pojęciem „przychodu”, nie jest uprawnione - ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych uzależnia wyraźnie powstanie obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne od uzyskania „przychodu”. Wynika to wprost z treści art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W powołanych przepisach mowa jest o „przychodzie”, co oznacza łączną wartość ze sprzedaży towarów oraz usług netto, a nie o „dochodzie” – stanowiącym różnicą pomiędzy osiągniętymi przychodami a poniesionymi w związku z prowadzeniem działalności kosztami podatkowymi.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach sądowych na podstawie art. 102 k.p.c. oraz § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r. poz. 68).

[SOP]

[f.n]